

Erilaisia kilpailumuotoja

Pöytätenniksen SM-kisoja on sotavuosia lukuun ottamatta pelattu SPTL:n perustamisvuodesta 1938 lähtien. SM-tarjonta on tosin laajentunut vuosien saatossa merkittävästi etenkin juniori- ja veteraaniluokissa. Muita merkittäviä kilpailumuotoja ovat TOP-12- ja GP-kilpailut sekä sarjajärjestelmä.

TOP-12 tunnettiin pitkään nimellä Mestariluokka, joka aloitettiin 1957 kuuden miespelaajan voimin. Vuonna 1963 pelaajamääräksi nousi kahdeksaan ja kyseisen vuoden kilpailu Helsingin Urheilutalolla oli Suomen ensimmäinen TV-lähetys pöytätenniksestä. TV vieraili Mestariluokissa useamminkin.

Kun aluksi turnauksen pelaajat valitsi valitsemiskomitea, jo 1968 oli käytössä ykkös- ja kakkoskarsinnat, kukin kymmenen pelaajan voimin. Naiset tulivat mukaan 1962, aluksi vain neljällä pelaajalla. Naisten kisan koko on vaihdellut paljon ja viime vuosina sitä ei ole järjestetty. 1980- ja 90-luvuilla naisillakin oli omat ykkös- ja kakkoskarsintansa. Muutamana vuonna 1970-luvun loppupuolella pelattiin junioreiden mestariluokka. Veteraanit saivat oman TOP-kisansa 2004.

Vuonna 1963 Mestariluokkaa pelattiin kahdesti vuodessa ja 1968 miesten Mestariluokka laajeni kymmenen pelaajan ”kaikki kaikkia vastaan” -turnaukseksi. Vuonna 1983 se nimettiin TOP-10 -kilpailuksi, jolle 1986 kehitettiin kolmoskarsinta. Kolmoskarsinta pelattiin ensin pooleina ja nykymuodossaan ”Eesti-järjestelmällä” vuodesta 1999. Vuonna 1986 palattiin rytmiin, jossa kisa pelataan kerran vuodessa ja 1994 siirryttiin 12 pelaajan TOP-12-turnauksiin.

Kadettien (alle 14 vuotta) TOP-10 oli erikoiskilpailu, jonka voittajat ovat usein kavunneet Suomen huipulle myös aikuisikäisinä. Kisaa pelattiin 1982-2008. Vuonna 1988 alkanut Koululais-SM on ajoittain ollut suuri kilpailu ja tärkeä tapahtuma, välillä vaatimattomampi.

GP-kilpailujärjestelmä syntyi 1978 Jouko Mannin aloitteesta. Tarkoituksena oli nostaa muutaman kovatasoisimman kilpailun statusta rahapalkinnoilla ja laadukkaimmilla kisajärjestelyillä. Sittemmin GP-järjestelmä on laajentunut naisten, junioreiden ja veteraanien peleihin. Ensimmäinen GP-lopputurnaus pelattiin 1987 ja siitä on kehittynyt lähes TOP-12-finaalin veroinen tapahtuma. Wega-Malja lähti GP-sarjaan heti 1978, mutta itse kilpailu syntyi jo 1950-luvulla. Edelleen kisailtava Wega-Malja on SM-kisan jälkeen pisimpään yhtäjaksoisesti järjestetty kilpailu Suomessa.

Kilpailutoiminnan toinen tukijalka on sarjatoiminta. Mestaruussarja alkoi 1965 kuuden joukkueen voimin ja samalla otettiin käyttöön toiseksi korkein sarjataso eli neljän lohkon Suomi-sarja. Jo seuraavana vuonna pääsarjassa pelasi kahdeksan joukkuetta. Kolmas sarjaporras Maakuntasarja syntyi 1970. Vuodesta 1978 on mestaruussarjan alapuolella puhuttu divisioonista. Eri sarjatasoja on enimmillään ollut seitsemän.

Mestaruussarjaa pelattiin pitkään kolmen pelaajan voimin kuuteen voittopisteeseen. Seitsemäs ottelu oli nelinpeli. Järjestelmä on edelleen käytössä alemmilla sarjatasoilla. Play off -pelit otettiin käyttöön 1982. Miesten pääsarjassa pelattiin 1988-95 nelimiehisin joukkuein, mutta viime vuosina pyrkimyksenä on ollut ottelutapahtuman lyhentäminen. Joukkueet ovat taas kolmimiehisinä ja lyhyempiä otteluita pelataan turnauksittain. Naiset pelasivat omaa mestaruussarjaansa 1983

alkaen kuluvan vuosituhannen alkupuolelle. Vuosituhannen alussa kokeiltiin yhteistä naisliigaa Viron kanssa.

Merkittävin kasvupiikki sarjatoiminnassa tapahtui 1980-luvun alussa, kun alimmaksi sarjatasoksi lanseerattu Jokamiehen pingissarja toi kerralla mukaan lähes 200 uutta joukkuetta ja 500 pelaajaa. Perusajatuksena alimmalle sarjatasolle oli, että sitä saattoi pelata ilman kilpailulisenssiä ja rekisteröityä seuraa.

Puulaaki- tai firmaliigatoiminta on ollut oma kilpailullinen osa-alueensa jo 1950-luvulta lähtien. Helsinkiin perustettiin Firmaliiga 1950 ja SPTL:n Helsingin piirin hallinnoimana se kasvoi parhaimmillaan monen sadan joukkueen useampiportaiseksi sarjajärjestelmäksi. Myös Tampereella, Turussa, Mikkelissä, Joensuussa ja Jyväskylässä työpaikkojen väliset sarjaottelut ovat olleet merkittävää toimintaa. Toiminimien SM-kisa eli Pinnacle pelattiin yhtäjaksoisesti 1948-1998.

Eurooppa-liiga eli maitten välinen sarjakilpailu oli merkittävä kilpailumuoto vuosina 1977-1991. Sekajoukkuein pelattu liiga toi maajoukkueelle säännöllisesti koti- ja vierasottelutapahtumia. Sen jälkeen miehet ja naiset saivat omat liigansa, jota Suomen miesjoukkue pelasi vielä 2000-luvulla.

Pöytätenniksen kilpailuhistoriaan kuuluu erilainen pelaajien luokittelu. Aluksi pelaajat luokiteltiin A- ja B-luokkiin, **sittemmin käyttöön otettiin myös C-luokka. Valioluokka syntyi 1970 ja D-luokka 1990.** Vuonna 2017 järjestettiin ensimmäiset E-luokan SM-kilpailut. 1960-luvulla pelaajille suunniteltiin pelipaitaan ommeltavat kunkin peliluokan hihamerkit, mutta niiden suosio jäi vähäiseksi. Ainuttakaan merkkiä ei liene säilynyt.

Ensimmäiset arvolistat tulivat 1960-luvulla, jolloin ne olivat lähinnä valitsemiskomitean käsitys siitä, ketkä kutsutaan pelaamaan Mestariluokkaa. Rankinglistat laadittiin aluksi keskinäisten otteluiden ja tärkeimpien kilpailujen sijoituksien perusteella. Pistejärjestelmään siirryttiin 1997. Vuonna 2010 luokittelu ja rankinglistat korvattiin tietokoneajan rating-järjestelmällä, jossa pelaajalla on omaa pelitasoaan kuvaava ja jokaisen kilpailutapahtuman jälkeen muuttuva vahvuusluku.

Huippupelaajille oli 1950-luvulta lähtien käytössä Suurmestarijärjestelmä, jossa kyseisen arvon sai SM-kisamenestyksen ja maaotteluedustuksien perusteella. Se kuihtui pois 1970-luvun alussa. Vuodesta 1979 oli vajaan parinkymmenen vuoden ajan käytössä myös karanteenimenettely, jossa seurat maksoivat toisilleen siirtokorvauksen pelaajan vaihtaessa seuraa. Maksu kohosi pelaajan rankinglistasijoituksen myötä.

Kilpailutoiminnan alkuvuosina pelaajat luettelointiin ja 1960- ja 70-luvuilla oli käytössä pelaajan henkilökohtainen rekisteröimiskortti. Ensimmäinen sähköinen pelaajarekisteri saatiin 1983. Vuosi 1981 toi pelaajalisenssin, joka sisälsi tapaturmavakuutuksen. Vakuutus oli pakollinen vuoteen 1989, mutta loppui menneen vuosituhannen lopulla. Vuodesta 2017 se on taas vapaaehtoisena mukana.

Esko Heikkinen